

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเหมือนกับประเทศกำลังพัฒนาในแถบอัฟริกาและเอเชีย ที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบท¹ และร้อยละ 64 มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม² รายได้ของคนส่วนใหญ่จึงขึ้นกับภาคเกษตรกรรมเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาอัตราเพิ่มของมูลค่าส่งออกของสินค้าเกษตรในปี พ.ศ. 2526 เทียบกับปี พ.ศ. 2530 อัตราเพิ่มของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.35 ขณะที่มูลค่าการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรในปี 2530 เท่ากับร้อยละ 50.07³ ของการส่งออกทั้งหมด เมื่อพิจารณาในด้านผลิตภัณฑ์มวลรวม (GNP) พ.ศ. 2531 ณ. ราคาตลาด

¹ John Harriss, Rural Development : Theories of Peasant Economy and Agrarian Change, Hutchinson University Library for Africa, (1986), p 15.

² สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร, (กรุงเทพมหานคร:บริษัท ประชาชน จำกัด 2527), หน้า 27.

³ ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2529/30, (กรุงเทพมหานคร , 2530) หน้า 4 -5.

จะเห็นได้ว่าสาขาการเกษตรได้เติบโตขึ้นจาก พ.ศ. 2530 ร้อยละ 8.6⁴ จากตัวเลขดังกล่าวพอจะมองได้ว่า ภาคเกษตรกรรมยังเป็นพึ่งพิงของเกษตรกรไทยอยู่ คือเป็นตลาดรองรับแรงงานและยังเป็นแหล่งรายได้ที่สามารถจะหล่อเลี้ยงคนส่วนใหญ่ภายในประเทศ แม้ว่ารายได้หลักของคนส่วนใหญ่ของประเทศจะผูกพันกับภาคเกษตรกรรมมานานนับปี แต่รายได้ทางการเกษตรก็ยังคงอยู่บนพื้นฐานของความไม่แน่นอนทั้งราคาและจำนวนของผลผลิต เพราะฉะนั้นช่วงหนึ่ง ๆ ของการผลิตนั้น เกษตรกรไม่สามารถจะคาดคะเนผลตอบแทนอันเกิดจากผลิตได้อย่างถูกต้อง จำนวนผลผลิตที่จะได้นอกจากขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ควบคุมได้ อาทิ เช่น การใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่ ปุ๋ย , เมล็ดพืช , ยากำจัดศัตรูพืช , สิ้นเชื้อ และที่ดิน⁵ แล้วยังขึ้นกับปัจจัยที่เกษตรกรควบคุมไม่ได้ อาทิ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ โรคระบาด เป็นต้น ส่วนความไม่แน่นอนของราคามีสาเหตุจากการที่เกษตรกรไทยต้องอยู่ในฐานะเป็นผู้แบกรับราคาตลาด (Price taker)⁶

โดยปกติผลผลิตทางการเกษตรของไทยจะขึ้นกับการแข่งขันในตลาดโลก ดังนั้นความผันผวนทั้งความต้องการและราคาในตลาดโลกจึงมีผลต่อราคาที่ได้รับ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นหน่วยการผลิตใดก็ตาม ราคาของสินค้าหรือผลผลิตย่อมเป็นปัจจัยที่มีบทบาทในการกำหนดการตัดสินใจ

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี้, รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ.2531, (2531), หน้า 1
และ 11.

⁵ สมภพ มานะรังสรรค์, เศรษฐกิจชนบทไทย : วิธีการผลิตและการตลาดของภาคเกษตรในปัจจุบัน, สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2528), หน้า 4.

⁶ กอบชัย ฉิมกุล, " การประมาณผลกระทบด้านความเสี่ยงของการผลิตและราคาที่เกิดจากการยกเลิกนโยบายการจัดเก็บภาษีอากรข้าวที่มีต่อการเพาะปลูกในภาคกลาง", วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์: เศรษฐกิจการเกษตรไทย, (2530), หน้า 83.

(decision maker) ของเกษตรกรที่มุ่งหวังที่จะได้กำไรสูงสุด⁷ การที่ขายสินค้าได้คุ้มกับต้นทุนในการผลิตย่อมจะเป็นสิ่งที่จูงใจให้ผู้ผลิตมีกำลังใจ ในการผลิตผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม การขายสินค้าที่ไม่คุ้มกับต้นทุนที่ในการผลิต ผู้ผลิตก็ไม่มีความสนใจในการผลิต ตัวกำหนดตัวหนึ่งที่ส่งผลทำให้ราคาของสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาของสินค้าทางการเกษตรไม่สามารถกำหนดปริมาณของการผลิตได้อย่างถูกต้อง คือการที่เกษตรกรไม่สามารถคาดคะเนราคาได้อย่างถูกต้อง

จังหวัดนครราชสีมา อยู่ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นประตูหน้าด่านที่จะติดต่อกับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศได้อย่างสะดวก มีเนื้อที่ 12.8 ล้านไร่⁸ เป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่ทำการเกษตรมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมากที่สุดในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 14 ของพื้นที่ทำการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และคิดเป็นร้อยละ 6 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งประเทศ ตามลำดับ ในปี 2533 มีประชากรอยู่ในภาคเกษตรประมาณร้อยละ 70 พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพด และอ้อย ส่วนถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ข้าวฟ่าง ฝ้าย และปอแก้ว เป็นพืชเศรษฐกิจรอง แม้ว่าจังหวัดนครราชสีมาจะมีเนื้อที่ทำการเกษตรมากก็ตาม แต่ศักยภาพในการผลิตก็ยังต่ำอยู่ (ตารางที่ 1.1) เพราะเกือบร้อยละแปดสิบของพืช 10 ชนิดที่สามารถปลูกได้ภายในจังหวัดนครราชสีมา มีผลผลิตต่อไร่ต่ำเมื่อเทียบกับแหล่งผลิตอื่น ๆ ยกเว้นข้าวฟ่างและถั่วเหลือง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาราคาของพืชที่สำคัญที่เกษตรกรขายได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบการพิจารณากับสัมประสิทธิ์แปรปรวน (Coefficient variance)

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ Albert M. Levenson and Babette S. Solon, Outline of Price Theory, Queen college of the city University of New York, (1964), pp. 154.

⁸ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, รายงานสถิติการเกษตร ปีเพาะปลูก 2530/ 31 , หน้า 210-215 ปี 2531

ของความแปรปรวน (Coefficient Variance : CV)^๑ (ตารางที่ 1.2) ซึ่งจะแสดงถึงความผันผวนของราคาที่เหมาะสมที่เกษตรกรขายได้ จากตารางจะบอกได้ว่า พืชที่มีความผันผวนของราคาเกินร้อยละ 20 ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ข้าวโพด มันสำปะหลัง และปอแก้ว โดยที่ปอแก้วมีความผันผวนของราคามากที่สุด ตามด้วยข้าวนาปรังและมันสำปะหลัง ตามลำดับ

ความผันผวนของราคาจะแสดงถึงความไม่แน่นอนของราคาที่เหมาะสมที่เกษตรกรขายได้ ซึ่งจะช่วยให้รายได้ที่เกษตรกรได้รับมีความไม่แน่นอนตามไปด้วย งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาว่าในแต่ละหน่วยวางแผนการเกษตร (นพก.) ของจังหวัดนครราชสีมา ควรจะส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชอะไร จำนวนเท่าไร ที่จะทำให้ความเสี่ยงของรายได้เกษตรกรในการปลูกพืชแต่ละชนิดต่ำที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์

1. ต้องการจะศึกษาว่า ในแต่ละหน่วยวางแผนการเกษตรของจังหวัดนครราชสีมา ควรจะส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชอะไร จำนวนเท่าไร ที่ทำให้รายได้ของเกษตรกรมีความเสี่ยงน้อยที่สุด
2. ต้องการทดสอบสมมติฐานว่า เกษตรกรในหน่วยวางแผนการเกษตรมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือไม่
3. เพื่อใช้นโยบายเกษตรส่งเสริมให้เกษตรกรในหน่วยวางแผนการเกษตรมีการปรับโครงสร้างการผลิต ให้เป็นไปตามเป้าหมายการกระจายรายได้ของเกษตรกร ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ความไหวตัวของเกษตรกรเมื่อมีการปรับอัตราดอกเบี้ย

^๑ ค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน (Coefficient Variance : CV) จะแสดงถึงความเบี่ยงเบนของข้อมูลทั้งที่มีหน่วยเดียวกัน หรือต่างหน่วยกันก็ได้ ที่เบี่ยงเบนไปจากค่าเฉลี่ยของข้อมูล มีสูตรว่า $CV = \text{Var} / \text{Mean}$

ตารางที่ 1.1 การเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ ปี 2531

(กก./ไร่)

พืช	ภาค						
	นครราชสีมา	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	ตะวันออก	ทั่วประเทศ
1. มันฯ	2039	2216	2433	2459	-	-	2307
2. ข้าว	346.5	333.5	496.5	503	362	-	453.5
3. อ้อย	6165	7866	7806	7503	-	-	7624
4. ข้าวโพด	299	326	320	342	226	-	328
5. ข้าวฟ่าง	253	197	183	201	-	-	192
6. ถั่วเขียว	84	94	98	102	90	-	98
7. ถั่วเหลือง	185	183	179	167	-	-	178
8. ถังลิสง	128	214	222	230	180	-	219
9. ปอแก้ว	153	170	-	249	-	-	173
10. ฝ้าย	195	195	179	198	-	-	187

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2531

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.2 ราคาเฉลี่ยรายปีและสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของพืชที่ปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2531 .

(บาท/หน่วย)

พืช/ปี	2527	2528	2529	2530	2531	2532	CV
1. ข้าวนาปี	2559	2389	2240	2683	3834	4040	23.9
2. ข้าวนาปรัง	2508	2272	1612	2247	3147	3606	25.26
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	2.2	1.8	1.6	2.1	2.6	2.8	20
4. มันฯ	0.64	0.45	0.86	0.85	0.6	0.5	23.07
5. อ้อย	337	270	261	289	326	344	10.81
6. ถั่วเขียว	6.75	6.4	5.7	6.4	7.6	8.5	13.31
7. ข้าวฟ่าง	2.69	2.08	1.67	1.43	2.2	2.4	19.04
8. ถั่วเหลือง	6.6	6.1	6.3	8.8	8	8.3	14.86
9. ถั่วลิสง	3.18	5.04	4.8	4.1	5	6	18.9
10. ฝ้าย	13.53	9.3	9.4	12.3	12.3	12.9	14.39
11. ปอแก้ว	7.98	5.8	3.38	4.34	4.3	5.7	27.92

ที่มา : ปรับปรุงจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2531

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะจังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น

1.4 ข้อมูลที่ใช้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

- ได้จากการสำรวจภาคสนามร่วมกับเจ้าหน้าที่เขตเศรษฐกิจที่ 5 จังหวัดนครราชสีมา ปี 2532

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ตั้งแต่ปี 2521 - 2532

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม
- สำนักปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาเพื่อต้องการหาระดับการปลูกพืชของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา ที่ทำให้ความเสี่ยงของรายได้เกษตรกรต่ำที่สุด วิเคราะห์ตามเนื้อที่ถือครองที่ดิน ซึ่งแบ่งการศึกษา ออกเป็น 3 ระดับคือ เนื้อที่ถือครองขนาดที่หนึ่ง 1-30 ไร่ เนื้อที่ถือครองขนาดที่สอง 31-60 ไร่และเนื้อที่ถือครองขนาดที่สาม มากกว่า 60 ไร่ ในแต่ละเนื้อที่ถือครองจะพิจารณาตามหน่วย วางแผนการเกษตร. (รายละเอียดดูได้จากบทที่ 5) วิธีการที่ใช้ ใช้แบบจำลองแบบไม่เป็น เชิงเส้น (Non - linear programming) ของมาคowitz (Markowitz) โดยแปลงเป็นการ วิเคราะห์แบบเชิงเส้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถจะทราบว่าในแต่ละหน่วยวางแผนการเกษตรเกษตรกรควรจะปลูกพืชแต่ ชนิดจำนวนเท่าไรที่ทำให้ความเสี่ยงของรายได้เกษตรกรต่ำที่สุด
2. สามารถจะทราบว่าเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา มีพฤติกรรมหลักเสี่ยง ความเสี่ยงหรือไม่
3. สามารถทราบว่าเมื่อมีการปรับโครงสร้างการผลิตในแต่ละหน่วยวางแผน การเกษตร ความเสี่ยงรายได้ของเกษตรกรลดลงหรือไม่ การปรับอัตราดอกเบี้ย และการใช้ ราคาประกัน มีผลต่อการตัดสินใจการปลูกของเกษตรกรอย่างไร

1.7 องค์ประกอบวิทยานิพนธ์

- งานวิจัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 7 บท ในแต่ละบทประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้
- บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ การศึกษา ขอบเขตการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ วิธีดำเนินการศึกษา องค์ประกอบวิทยานิพนธ์
- บทที่ 2 เศรษฐกิจและสังคมจังหวัดนครราชสีมา กล่าวถึง ขนาดที่ตั้ง บทบาทและ ความสำคัญทางการเกษตร ประชากร ลักษณะดิน การใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ พืชและปศุสัตว์
- บทที่ 3 ประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดและ ทฤษฎี
- บทที่ 4 กรอบวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษา กล่าวถึง แบบจำลองที่ใช้ในการ ศึกษา สมการวัตถุประสงค์ สมการเงื่อนไขที่ใช้

บทที่ 5 ท่วยวางแผนการเกษตร (นผก.) กล่าวถึงองค์ประกอบของ นผก.
ในจังหวัดนครราชสีมาประกอบด้วย นผก. อะไรบ้าง

บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์เมื่อใช้นโยบายปรับโครงสร้างการ
ผลิตและให้สินเชื่อแก่เกษตรกร

บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

นอกจากนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการประมวลผลจะอยู่ในภาคผนวก ข.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย